

OXFORD AZ ALPOKALJÁN MEGÚJULT BENCÉS RENDHÁZ, KŐSZEG

ÉPÍTÉSZ ARCHITECT: GUTOWSKI ROBERT

SZÖVEG TEXT: DR. MISZLIVETZ FERENC

FOTÓK PHOTOS: OHR TIBOR

Mozgalmas év indult Kőszegen 2014-ben, miután az ISES Alapítvány az általa kidolgozott KRAFT program keretében felkérést kapott a Miniszterelnökségtől egy megvalósíthatósági tanulmány kidolgozására a város már-már veszendőbe menő épített örökségének megmentése érdekében.

Szerencsére a tanulmány kidolgozói már a '90-es évek elejétől jól ismerték Kőszeg csodálatra méltó és elképesztően kompakt, látható és részben rejtett épített örökségét. Az Európa Ház 2005-ös alapítványi (EU-s támogatással finanszírozott) felújításához Ekler Dezső adta a tanácsokat. A felújítás egyben bővítést is jelentett. Az addig teljes mértékben használaton kívüli terek, egy 70 fő befogadására alkalmas auditorium, egy hozzá kapcsolódó előtér és zsbongó a padláson, valamint egy 100 fős fogadásokra, kisebb koncertekre, táncházra, színelőadásokra is alkalmas, korábban víz alatt álló pince duplájára növelte a hasznos négyzetméretek számát. A kétszintes épület négyszintessé vált. Kezdetét vette a város belső tágulása, elhagyatott belső tereinek kreatív újragondolása és hasznosítása. A következő lépés a Sgraffitós ház felújítása volt 2009–2011 között. A Norvég Alap támogatta az ISES Alapítvány elképzeléseit az elhanyagolt épület felső részének belakására, itt létesült a máig működő könyvtár, amelynek elsődleges célja a Globális és Európai Tanulmányok és a Kulturális örökségmenedzsment képzés szakmai hátterének biztosítása volt. Ide költözött máig a Kulturális örökségmenedzsment UNESCO tanszék.

A nemzetközi programok és a növekvő állandósuló érdeklődés napirenden tartotta a megfelelő szintű szálláshelyek és közösségi terek kérdését. Így nem ért minket felkészületlenül, hogy a KRAFT–Kőszeg program első körös elemeit két, egymást követő határozatban a kormány jóváhagyta. A 2014-es összefoglaló tanulmány tehát közel két évtized tapasztalatait és terveit foglalta keretbe és egészítette ki a KRAFT szempontjai szerint. A Magyar Építőművészet idei lapszámainak „Kreatív városok” rovatában bemutatott tíz épület és városrész tehát egy funkcióiban sok szálon kötődő épületegyüttes,

A KREATÍV VÁROS
FENNTARTHATÓ VIDÉK
(KRAFT) PROGRAM ELEMEI

1. EURÓPA HÁZ/SIGRAY PALOTA
2. ZWINGER-ÖREGTORONY
3. SZEMZŐ HÁZ
4. FÉSTETICS PALOTA
5. SCRAFFITÓS HÁZ
6. CHERNEL UTCA
7. BENCÉS RENDHÁZ
8. BÁLHÁZ
9. A VOLT MÁV GYERMEKOTTHON
(TUDÁSKÖZPONT)
10. KŐSZEGI ZSINACÓGA ÉS RABBIHÁZ

amelynek most átadott objektuma a belváros legimpozánsabb és méreteit tekintve is kiemelkedő épülete, a bencés rendház és volt gimnázium.

A Rajnis utca 2. szám alatt található épület eredetileg jezsuita rendháznak épült Pietro Orsolini olasz származású építőmester tervei alapján. Az itáliai származású lékai építőmester 1677–1680 között építette. A kőszegi rendház és gimnázium a jezsuiták 1773-as távozása után 1777-től 1815-ig a piaristáké lett, majd amikor a rendet Kőszegről Kaposvárra helyezték, helyüket a bencések vették át. A rendházban és a gimnáziumban 1950-ig éltek és tanítottak bencések. Az államosítás után az épületben lakásokat rendeztek be, majd 1950-től a korábbi Írottközi Járás helyébe lépő Kőszegi Járási Tanács székhelye lett. 1952-ben védett műemléknek nyilvánították. Hamarosan, 1954-ben ezt az intézményt is felszámolták, magát a járást megszüntették. Az épület ettől kezdve részben üresen állt, részben kisebb, turisztikai jellegű funkcióknak adott otthont. A Magyar Bencés Kongregáció 1990-ben kapta vissza az épület tulajdonjogát.

A főhomlokzat a Rajnis utcára nyílik, északi homlokzata a Tábiaház utcára, míg hátsó bejárata a Schneller István utca kiteresedő parkjára néz. A rendház épülete fordított L alakot formáz, aminek talpa a Rajnis utca felé néző szárny, szára a Szent Jakab templommal párhuzamos rész. Homlokzata egyszerű, vízszintes tagolású, a Rajnis utcai homlokzat kivételével vakolatból kialakított sarok-armírozással. A nyílásokat füles szalagkeret keretezi könyöklő- és magasított szemöldökpárkánnyal. A belső helyiségek – a Rajnis utcai homlokzat bal oldalán álló, 4 axisos bővítés és a hátsó szárnyban lévő konyha feletti, illetve a főlépcsőház feletti zárófödém kivételével – minden szinten boltozott tételfedésűek.

A mostani felújítás, műemléki helyreállítás két ütemben, Gutowski Robert tervei szerint valósult meg. Az elsőben elvégzett munkálatok célja az volt, hogy a kőszegi Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete fejlesztési programjának keretében létrejöjjön a tervezett kutatói szálláshelyek jelentős része. Ennek érdekében a teljes 2. emeletet felújították, és minden olyan, elsősorban tűzvédelmi szempontból szükségszerű műszaki beavatkozás is megvalósult, amely a rendeltetészerű és biztonságos működéshez szükséges. Az első ütemben végezték el az épület teljes tetőszerkezetének és tetőhéjazatának műemléki szempontokat figyelembe vevő (szükség szerint a meglévő szerkezeti elemek cseréjével is járó) helyreállítását is. A második ütemben az épületbelsőben komplex, a meglévő értékek megőrzését és az új funkciót egyidejűleg szolgáló átalakítással és bővítéssel kialakított szállásépületet hoztunk létre. Ezzel lényegében az épület egészének felújítása megvalósult; a beépített, illetve felújított bruttó alapterület összesen 1146 m².

A második ütemben elvégzett beavatkozások eredményeként megtörtént a hőközpont, a gépészeti rend-

szerek és az elektromos kapacitás bővítése. A megújuló épületrészekon teljes körű épületgépészeti és épületvillamosági felújítás és a felújítandó földszinti helyiségeket a felszívódó talajnedvesség ellen védő utólagos szigetelés is megtörtént. A földszinten étkezőhelyiséget és konyhát alakítottak ki, minden szükséges technológiai-kiszolgáló funkcióval együtt. További szobákat alakítottak ki a földszinten és az 1. emeleten.

A felújítás során elkerülhetetlen volt néhány komolyabb szerkezeti beavatkozás is, amelyek közül talán a „kislépcsőház” elbontása a legjelentősebb. A több évtizedes elhanyagoltság miatt a homlokzatok helyreállítása a teljes felületi megújítást, valamint a nyílászárók cseréjét is szükségessé tette. Az épület helyreállítása a közvetlen környezetének felújítására is kiterjedt: rendbe hozták a kerteket és parkolóhelyeket alakítottak ki. A melléképület funkcióit a bencés apátság termékeit kínáló apátsági üzlethelyiség, illetve gépkocsitárolók kialakításával bővítették. Újraépítették az utcai kerítést, és átformálták az épülethez kapcsolódó Szent Jakab templom sekrestyéjének lépcsőkoriátját.

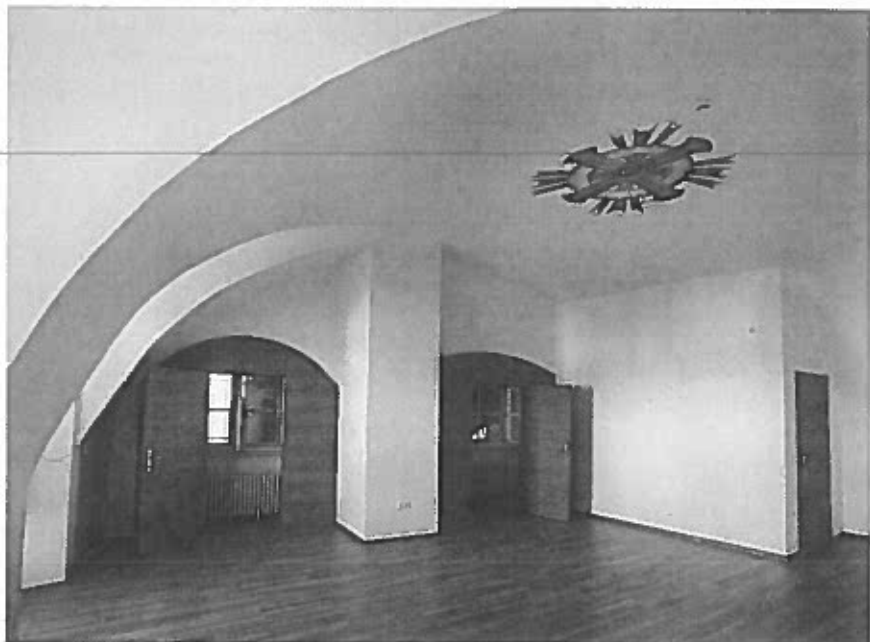
A projekt eredményeként 60-65 fő számára biztosítható szállás a felújított rendház épületében. A Kőszeg-KRAFT program keretében a két ütemben megvalósult nagyszabású műemléki helyreállítással ez az értékes épület a sok évtizedes elhanyagoltság után visszanyerte eredeti méltóságát és kisugárzó erejét, ugyanakkor fenntartható s egyben önfenntartó, méltó rendeltetést kapott. Nemcsak az épület, de a városkép is átalakult; a városnak újra van önbizalmat sugárzó energiaközpontja, nem egy halott és omladozó épület kommunikál bénultságot és reménytelenséget a város közepén. Az, hogy Kőszeg ma is iskolavárosnak tekinthető, főként a bencéseknek és országos szín-

ten is kiemelkedő teljesítményt nyújtó gimnáziumuknak köszönhető. Ez az erős identitás elem tette lehetővé, hogy az ISES Alapítvány, majd a Felsőbbfokú Tanulmányok Intézete, egyetemek bekapcsolódásával működni kezdjen és otthonra találjon itt.

A bencés rendház karnyújtásnyira van a Sgraffitós Ház könyvtárától és kutatószobáitól, mintegy méltóságteljes lezárása a Chernel utca már felújított és új tartalmakkal működő épületeinek. Ezek egy része – a Zwinger és a Sgraffitós Ház – látogató- és információs központ szerepet is betölt, kulturális események, könyvbemutatók, kisebb koncertek színhelyei, de hiányzik még a sorból egy 21. századi színvonalú kulturális központ és közösségi tér. A magas- és a populáris kultúra minden szintjének otthon biztosítani képes Bálház igazi kortárs találkozóhely lehetne, finoman összekötve a lampionos sörkert nosztalgiaát ébresztő varázsát a kiállítótermek csöndjével, vagy a bál szezon forgatagával, míg a helyreállított zsinagóga az emlékezet és a kien-gesztelődés központi pontjaként igény szerint vallási, felekezeti célokat is képes lesz szolgálni.

A 2014-es javaslatcsomag az ISES Alapítvány által szervezett szakmai és közéleti fórumok gyümölcse. A javaslattevők között a város vezetőin, hoteltulajdonosokon, szőlész-borász szakértőkön át művészekig, építészekig a teljes (potenciálisan) kreatív szféra képviselői megtalálhatók. Számos épület, rehabilitálásra váró bel- és külterület, a kikapcsolódás, a rekreáció és a művelődés színhelyei nem kerültek be a felújítások és városrehabilitáció első körébe. Ott van viszont az időközben az állam által e célból megvásárolt volt MÁV Gyermekotthon, a körülötte lévő parkkal és sportpályákkal együtt. Ennek a különálló kis mikrokozmosznak az elkészült tervek szerinti újjá varázsolása és működésbe hozása Kőszegben valóban Közép-Európa Oxfordjává emelhetné.

Az írás Takács Laura közreműködésével jött létre.

KŐSZEG – KRAFT

FACELIFTED BENEDICTINE CONVENT HOUSE IN THE HEART OF THE TOWN

An eventful year started in 2014 when ISES Foundation was commissioned by the Prime Minister's office to work out a study on viability with the aim to save the architectural heritage of Kőszeg almost on the brink of complete deterioration within the framework of the KRAFT programme. The functions of the Benedictine convent house and secondary grammar school, both its dimensions and its position reinforce its rank as one of the most imposing buildings of the inner town. After the Jesuits left the town in 1773 both institutions were taken over by the Piarist order and from them, later on by the Benedictines. Following the nationalization of the convent house, it was used as a residential building and later on as an office block. The Hungarian Congregation of the Benedictine Order was given the ownership of the building in 1990. Its most recent renovation and restoration as a historic building was realized in two stages. The first part was meant to create the majority of the accommodations for the participants of the projected research work within the framework of the Institute of Higher Education Studies based in Kőszeg, whilst the second stage involved interventions with the result of extending the thermal centre, the engineering systems, and the electricity capacities.